

МЕЛЬНИК Тетяна

E-mail: melniknteu998@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3839-6018

д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ГЕНЕРАЛОВ Олександр

E-mail: mignarodnaeconomica@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9191-7871

к. е. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

Ф'ЮЧЕРСНИЙ КОНТРАКТ: ІНСТРУМЕНТ МІНІМІЗАЦІЇ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Узагальнено класифікаційні ознаки видів валютних ризиків, проаналізовано рівень впливу фундаментальних факторів для аналізу динаміки валютного курсу. Визначено переваги і недоліки форвардних та ф'ючерсних контрактів та основні проблеми розвитку похідних фінансових інструментів мінімізації валютних ризиків в Україні.

Ключові слова: валютний ризик, валютний курс, фінансові витрати, методи прогнозування, ф'ючерсні операції, форвардний контракт.

Мельник Т., Генералов А. Фьючерсный контракт: инструмент минимизации валютных рисков внешнеэкономической деятельности. Обобщены классификационные признаки видов рисков, проанализирован уровень влияния фундаментальных факторов для анализа динамики валютного курса. Определены преимущества и недостатки форвардных и фьючерсных контрактов и основные проблемы развития производных финансовых инструментов минимизации валютных рисков в Украине.

Ключевые слова: валютный риск, валютный курс, финансовые издержки, методы прогнозирования, фьючерсные операции, форвардный контракт.

Постановка проблеми. Глобальна турбулентність фінансового ринку та міжнародна нестабільність розвитку світового господарства спричиняють фінансові ризики. Одним з таких, притаманних зовнішньоекономічній діяльності, є валютний ризик, який виникає внаслідок коливань валютного курсу. Для України, що характеризується надмірною відкритістю та перманентною девальвацією гривні до долара США та євро, проблема мінімізації валютних ризиків набуває особливої актуальності. Наразі перед підприємствами постають завдання виявлення належного співвідношення вартості валют і фінансових результатів здійснення операцій зовнішньоекономічної діяльності, тобто розроблення системи мінімізації валютних ризиків, яка б враховувала фактори зміни валютних курсів, запобігала не тільки фінансовим втратам, але й виявляла передумови, що сприятимуть отриманню вигод для розвитку

підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності. У світовій економіці для мінімізації ризиків ефективно застосовуються різні методи управління, серед яких важливе місце посідають методи хеджування ризиків з використанням похідних фінансових інструментів, зокрема ф'ючерсних контрактів. В Україні механізм використання цього інструменту розвинений недостатньо, і суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності ставляться до нього з непевністю.

Таким чином, дослідження переваг ф'ючерсних контрактів як інструментів мінімізації ризиків у зовнішньоекономічній діяльності (ЗЕД) та проблем їх впровадження в українську практику господарювання є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління валютними ризиками на вітчизняних підприємствах – суб'єктах зовнішньоекономічної діяльності присвячено наукові дослідження І. І. Вербіцької [1], Н. Є. Свідерської [2], А. А. Мазаракі [3], О. М. Колодієва та О. В. Коцюби [4], О. М. Пахненка, Н. А. Глибокої, Є. О. Черненка [5], В. В. Ксендзук [6] та ін.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС сприяє зростанню експортно-імпорتنих операцій, що обумовлює збільшення розрахунків в іноземній валюті, проте питання досягнення позитивних ефектів управління валютними ризиками в умовах посилення процесів євроінтеграції з використанням ф'ючерсних контрактів висвітлено недостатньо.

Метою статті є аналіз впливу фундаментальних факторів на динаміку валютного курсу та виявлення проблем і перспектив розвитку похідних фінансових інструментів як засобів мінімізації валютних ризиків.

Матеріали та методи. Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних та зарубіжних науковців, статистичні дані Державної митної служби України, Національного банку України. Застосовано методи системного узагальнення, якісного та кількісного аналізу, порівняння, групувань.

Результати дослідження. У науковій літературі значна кількість досліджень присвячена аналізу валютного ризику, проте донині цей термін законодавчо не задекларований. Науковці трактують його по-різному, але усі дослідники доходять висновку, що джерелом ризиків є невизначеність курсу, що призводить до втрат через зміни курсу при здійсненні зовнішньоторговельних операцій. Якщо ціна при укладанні контракту зазначається в іноземній валюті, то при підвищенні її курсу імпортер зазнає збитків, а експортер – при його зниженні. У будь-якому разі прибутки в національних грошових одиницях менші від тих, які експортер чи імпортер розраховували отримати в момент підписання контракту. Крім того, ймовірність ризику зростає за умов гнучкого курсоутворення. Відсутня також узагальнена класифікація валютних ризиків. Науковці Х. Стюарт та Р. Кіт запропонували класифікувати їх, як: операційні, трансляційні, економічні [7, с. 25].

Операційний валютний ризик виникає при торговельних операціях та інвестиційних потоках і несе загрозу фінансових втрат за укладеним

контрактом через безпосередній вплив змін обмінного курсу на очікувані потоки коштів. Кожне підприємство схильне до операційних валютних ризиків, оскільки усім операціям з іноземною валютою притаманні загроза збитків або шанс отримати прибуток завдяки курсовій різниці. Будь-яка зі сторін угоди може мати виграш або бути у програші. Все залежатиме від обраного методу управління ризиками. Окремі дослідники виділяють прихований операційний валютний ризик, який виникає за умов, що закордонна дочірня компанія схильна до ризиків. Наприклад, українська компанія експортує продукцію до Молдови. Зміна валютного курсу молдавського лея стосовно гривні може спричинити збитки для дочірньої компанії, що, у свою чергу, зумовить скорочення надходжень до материнської компанії.

Трансляційний (бухгалтерський) валютний ризик виникає у результаті конверсії показників звіту про фінансові результати валютних операцій у національну валюту через невідповідність між активами і пасивами, вираженими у валютах різних країн. Цим ризиком неможливо управляти, оскільки він залежить від правил реєстрації та конверсії валютних угод в національну валюту підприємства.

Сутність економічного валютного ризику полягає в тому, що зменшення виручки чи можливість збільшення прибутку залежить від змін валютного курсу. Цей ризик має довгостроковий характер і виникає через те, що підприємство здійснює витрати в одній валюті, а отримує доходи в іншій. Економічний валютний ризик поділяється на два види: прямий – зменшення прибутку по майбутніх операціях і побічний – втрата певної частини цінової конкуренції порівняно із закордонними виробниками. Особливо небезпечний цей ризик для підприємств країн зі слабкою національною валютою [6, с. 145].

Для нівелювання ризику необхідно спрогнозувати динаміку курсу валют, на підставі чого виявити спрямованість існуючої курсової тенденції (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка курсу гривні до долара США, 2014 р. – третій квартал 2018 р.

Джерело: побудовано за даними НБУ [8].

Крива графіка свідчить про наявність тенденції до підвищення, а отже, необхідно оцінити передбачувані кількісні співвідношення національної валюти і валюти іноземного контрагента.

Прогнозування відбувається під впливом численних факторів: регуляторних, фундаментальних. При цьому значну роль відіграє психологічний фактор, джерелом якого є так звані «новини», судження агентів впливу, політичні заяви (рис. 2).

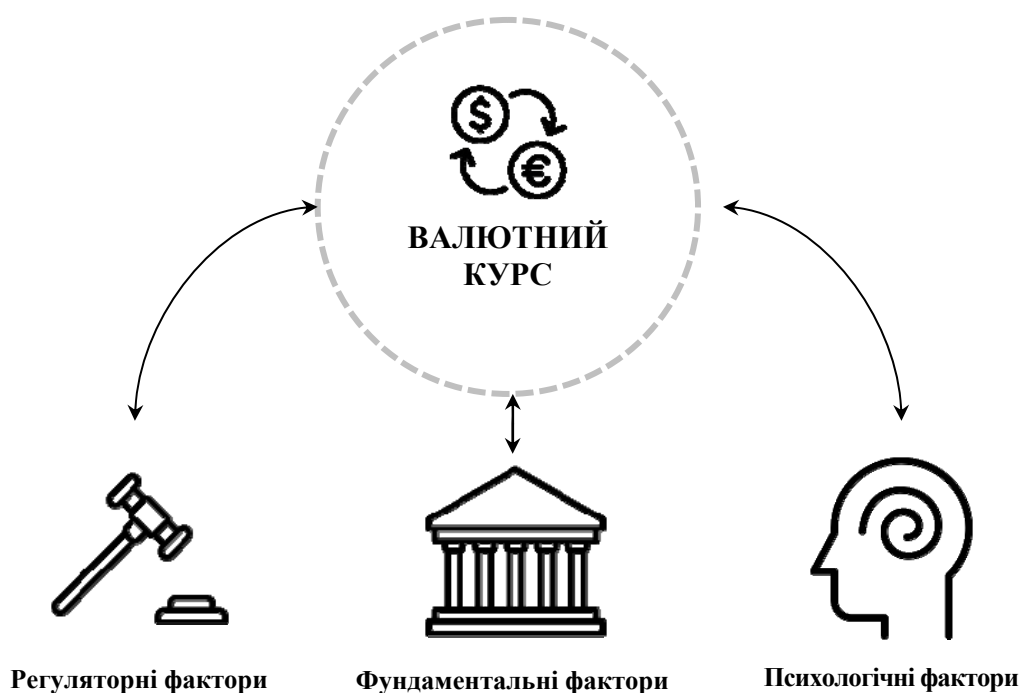

Рис. 2. Схема факторного впливу на валютний курс

Джерело: побудовано авторами за даними [1, 2, 9].

Валютний курс та його фактори впливу мають взаємозалежне співвідношення. Для визначення позицій прогнозу курсу валюти слід фундаментально проаналізувати ключові макроекономічні показники (табл. 1).

Відповідно, для суб'єктів ЗЕД зростає невизначеність щодо їх фінансових результатів при конвертації іноземної валюти в національну, а також при розрахунках із закордонними контрагентами. Тому надзвичайно важливим завданням для підприємств є розроблення оптимальної стратегії управління валютними ризиками для їх мінімізації.

Світова практика управління валютними ризиками свідчить, що найпоширенішим методом мінімізації ризиків є їх передання. Інструменти цього методу поділяються на дві групи: базові або внутрішні та похідні або зовнішні. Внутрішні інструменти реалізуються через спеціальні застереження, маневрування термінами платежів і надходжень, номінація виручки у зручній валюті та ін. До зовнішніх належать похідні фінансові інструменти – валютні деривативи.

Динаміка фундаментальних факторів та курсу валют

Фактор	Стан показника	Курс валюти
Дефіцит торговельного балансу	Зростання	Зниження
Дефіцит платіжного балансу		
Індекс інфляції		Зростання
Офіційні облікові ставки		
Валовий національний продукт		
Розмір роздрібних продажів		
Розмір замовлень		
Продуктивність в економіці		
Індекс виробничих цін		Зниження
Індекс промислового виробництва		
Форвардні курси валют	Залежить від кон'юнктури ринку	
Ф'ючерсні курси валют		
Ефективний обмінний курс		

Джерело: узагальнено авторами за [10].

Деривативи – це контракти, які укладаються для перерозподілу фінансових ризиків і передбачають попередню фіксацію умов проведення у майбутньому певних операцій. При цьому основні функції строкових угод – це прогнозування ціни або курсу на визначений строк чи дату у майбутньому, що дає змогу покупцеві та продавцеві протягом визначеного терміну застрахуватись від ризику зміни курсу базового активу (валюти). Деривативи дозволяють торгувати базовими активами навіть за високого рівня ринкових ризиків. Корпоративні та фінансові інвестори використовують похідні інструменти для захисту від змін на ціни комплектуючих, матеріалів, валютних курсів, відсоткових ставок тощо [10, с. 38]. За даними Міжнародної асоціації свопів та деривативів (*The International Swaps and Derivatives Association, ISDA*), 92 % з 500 найбільших компаній у світі застосовують похідні фінансові інструменти. У світовій практиці використовують різні види похідних валютних інструментів, проте найбільш поширеними є позабіржові – це своп, валютний форвард та біржовий похідний фінансовий інструмент – валютний ф'ючерс, на четвертому місці – опціони, які є доволі складними і надають покупцеві тільки право на виконання операції, а не зобов'язання. Основні переваги використання деривативів для мінімізації ризиків:

- підприємство не має потреби створювати резервні фонди для покриття можливих збитків від змін валютного курсу;
- навіть невеликі підприємства та приватні інвестори мають можливість передання валютних ризиків;
- моніторинг цін та обсягів торгів деривативами сприяє розробленню оптимальної стратегії мінімізації ризиків [5, с. 64].

Форвардний контракт – це угода між двома сторонами про майбутню поставку певного активу (валюти) на певних умовах у визначений час у майбутньому, яка зазвичай супроводжується фізичним обміном валюти. Його умови містять предмет і якість контракту, розмір контракту, договірну ціну контракту, термін і місце поставки, а особливостями є:

- обов'язковий характер виконання;
- урахування конкретних вимог клієнта;
- відсутність обов'язкової звітності.

Головна перевага цього виду деривативу – фіксація ціни на майбутню дату, коли зміна ціни до розрахункового дня у будь-який бік не дає контрагентам можливості розірвати договір.

Ф'ючерсний контракт – це стандартизована біржова угода, якою засвідчуються зобов'язання особи обміняти одну валюту на іншу у визначений угодою час та визначених умовах у майбутньому. Основна особливість цього виду похідного інструменту в біржовому обігу полягає в тому, що сторони в операції знеособлені. Угода укладається і продавцем, і покупцем з Розрахунковою палатою біржі (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика форвардного і ф'ючерсного контрактів

Умова контракту	Тип контракту	
	форвардний	ф'ючерсний
Мета операції	Придбання реального активу	Отримання прибутку за рахунок зміни ціни
Сторони угоди	Покупець/продавець	Знеособлені, угода укладається і продавцем, і покупцем з Розрахунковою палатою
Зобов'язання	Угода не передбачає переуступку	Передбачає переуступку
	Невиконання зобов'язань у визначений строк тягне за собою штраф	Дострокове виконання зобов'язань можливе
Місце укладання контракту	Будь-яке	Лише біржа
Гарантії	Відсутні	Гарантії біржі та Розрахункової палати
Розмір постачання	Узгоджений сторонами	Встановлений біржею
Розмір застави	Застава відсутня	Залежно від ризику – 2–30 %
Ціна товару	Визначається сторонами	Визначається у процесі відкритих торгів
Ризик	Усі види ризиків	Мінімальний або відсутній
Метод торгівлі	Укладання угоди	Відкритий публічний торг
Умови контракту	За домовленістю сторін	Стандартизовані (вид товару, споживча вартість, розміри партії, умови і термін поставки, форма платежу)
Спосіб виконання	Платіж готівкою проти 100-відсоткової поставки	Поставка 1–2 %, ліквідація через зворотну операцію (офсет), платіж готівкою
Розрахунки за контрактом	Наприкінці терміну дії контракту	Щодня
Регулювання	Процес слабкорегульований	Регулюється державою та біржею
Ліквідність	Обмежена	Висока, але залежить від виду біржового активу

Джерело: розроблено авторами на підставі [5, 10, 11].

Переваги ф'ючерсного контракту – це мінімальний або відсутній ризик, гарантії біржі та Розрахункової палати, можливість переуступки, щоденне котирування, що дає змогу визначити домовленості учасників ринку щодо майбутньої ціни, висока ліквідність.

Ф'ючерсний ринок має багатовікову історію свого розвитку. Нині в економічно розвинених країнах ф'ючерсні контракти виконують ряд функцій, що сприяють розвитку економіки держав, забезпечуючи цінове прогнозування і передбачуваність розвитку товарних і фінансових ринків, та є ефективним механізмом мінімізації валютних ризиків.

Досвід економічно розвинених країн свідчить, що ф'ючерсні ринки максимально наближені до досконалої конкуренції. Присутність на цьому ринку великої кількості продавців і покупців унеможливило деструктивний вплив з боку одного конкретного трейдера. Важливою особливістю ф'ючерсних ринків є те, що вони є місцем обміну інформацією, яка завдяки системам електронної торгівлі розповсюджується цілодобово, і суб'єкти ЗЕД отримують можливість оперативно реагувати на волатильність іноземної валюти [11, с. 14–15]. А. Прудко зазначає: «...що ф'ючерсні контракти зробили справжню революцію в торгівлі» і нині розвиваються відповідно до вимог постіндустріальної економіки [12, с. 94].

Результати дослідження функціонування та використання ф'ючерсних контрактів для мінімізації валютних ризиків в Україні свідчать, що розвиток ринку похідних інструментів знаходиться на низькому рівні і характеризується спадною тенденцією. На думку багатьох науковців, яку поділяємо і ми, уже перші українські біржі мали суттєві відмінності порівняно з біржами США та Європи. Низький рівень біржової техніки, функції представництва інтересів купців, а не торговельних палат, неоднозначне ставлення до бірж (переважна більшість людей вважали, що порядній людині на біржі робити нічого) гальмували розвиток біржового ринку. Але головна причина уповільненого розвитку українського фондового ринку – це те, що до 1913 р. ф'ючерсні операції на фондових ринках заборонялись, а наприкінці 1930 р. усі біржі було ліквідовано.

Відродження бірж в Україні відбулося після отримання нею незалежності. У 1992 р. зареєстровано 87 бірж, а у 2000 р. їх налічувалося 365. Проте і на цьому етапі функції українських бірж відрізнялись від світових. Засновники бірж не ставили перед собою цілі і завдання забезпечити максимальну мобілізацію фінансових ресурсів, їх розподіл і перерозподіл для формування ринкових цін на сировину, капітали, валюту, що сприяло б мінімізації валютних ризиків у сфері господарювання суб'єктів ЗЕД. На українських біржах торгували невеликими партіями товарів, що у світовій практиці не є об'єктами біржової торгівлі [12 с. 94–95].

Деякі біржі робили спроби торгувати ф'ючерсними контрактами і нині провідні біржі намагаються запровадити цей похідний фінансовий інструмент для мінімізації валютних ризиків, але слід відзначити, що

торги відбуваються мляво. Майже усі ф'ючерсні контракти укладаються на ПАТ «Українська біржа», яка є лідером українського біржового ринку.

За підсумками діяльності біржі у 2017 р., загальний обсяг торгів становив понад 13 млрд грн (рис. 3).

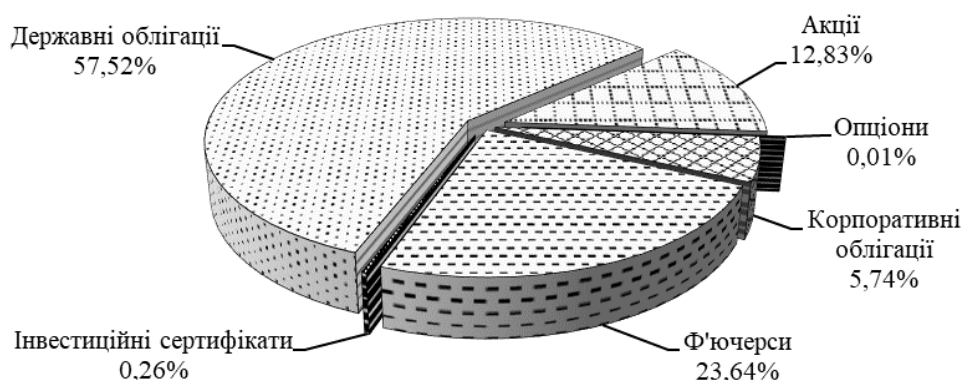

Рис. 3. Структура торгів ПАТ «Українська біржа», 2017 р.

Джерело: побудовано авторами на підставі [13].

Дослідження нормативно-законодавчих актів, наукової літератури з цих питань виявило проблеми активізації укладання ф'ючерсних контрактів та використання інших деривативів. Основні з них – низька ліквідність фондового ринку України, відсутність чіткої законодавчої бази, неузгодженість підходів до регулювання діяльності організаторів торгівлі та правил проведення торгів, відсутність гарантій виконання ф'ючерсних контрактів, розбіжності в термінології, невідповідність законодавства України законодавству ЄС та ін.

Для розв'язання виявлених проблем потрібно внести зміни до основних законів та кодексів України з метою створення правового поля та врегулювання відносин, що пов'язані з похідними фінансовими інструментами, зокрема ф'ючерсними контрактами. Зважаючи на прагнення України інтегруватися до ЄС, існує нагальна потреба у розробленні нормативних актів з урахуванням рекомендацій Міжнародної асоціації свопів і деривативів, Директиви *The Markets in Financial Instruments Directive I* та II Європейського Парламенту та Ради від 15.05.2014 № 2014 про ринки фінансових інструментів.

Запропоновані заходи сприятимуть створенню належної інфраструктури ф'ючерсного біржового ринку, що дасть змогу ефективно прогнозувати зміни валютного курсу, уможливить мінімізацію валютних ризиків, підвищить кредитоспроможність підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, стимулюватиме економічний поступ країни загалом.

Висновки. Український ринок в умовах глобалізації, підсилення інтеграційних процесів та лібералізації зовнішньої торгівлі стає все більш відкритим до впливу волатильності іноземних валют, що підвищує рівень валютних ризиків для суб'єктів ЗЕД, а отже, потребує використання дієвих інструментів їх мінімізації. У практиці високорозвинених країн з цією метою ефективно використовуються похідні фінансові інструменти, зокрема валютні ф'ючерси, ринок яких добре розвинений і багатофункціональний. Правила бірж сприяють розвитку досконалої конкуренції.

Використання похідних фінансових інструментів на ринку України для мінімізації валютних ризиків знаходиться на вкрай низькому рівні та характеризується нерозвиненістю основних видів деривативів, які користуються популярністю на світовому ринку. Розширення міжнародної співпраці України, зростання експортно-імпортних операцій в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі та переходу до гнучкого курсоутворення збільшують ймовірність виникнення різноманітних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності, що актуалізує проблеми розвитку та використання валютних ф'ючерсів для їх мінімізації. Для розв'язання проблем, що перешкоджають ефективному використанню валютних ф'ючерсів підприємствами-суб'єктами ЗЕД, необхідно створити узгоджену нормативно-правову базу випуску, обігу і погашення цінних паперів з чіткою термінологією та визначенням гарантій виконання ф'ючерсних угод з урахуванням положень законодавства Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербіцька І. І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 5. С. 287.
2. Свідерська А. В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами. Хмельницький, 2016. 175 с.
3. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Генералов О. В. Управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 312 с.
4. Колодзів О. М., Коцюба О. В. Аналіз перспектив розвитку ринку деривативів в Україні. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 242–248.
5. Пахненко О. М., Глибока Н. А., Черненко Є. О. Валютні деривативи як інструменти хеджування валютних ризиків в Україні. *Гроші, фінанси і кредит*. 2017. № 10. С. 62–68.
6. Ксендзук В.В. Методи Управління валютними ризиками у зовнішній торгівлі. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2016. № 1. С. 142–150.
7. Hughes S., Redhead K. (1988). *Financial Risk Management*. Gower: Gower Publishing Ltd, 257 p.
8. Національний банк України: офіційний сайт. URL : <https://bank.gov.ua>.
9. Вітлінський В. В. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності: Київ: Центр навч. л-ри, 2008. 437 с.
10. Антонов С., Шишков С. Організація обігу валютних деривативів в Україні: питання теорії і практики. *Ринок цінних паперів України*. 2009. № 5–6. С. 37–56.

11. Сич Є. М., Ільчук В. П., Гавриленко Н. І. Ринок фінансових послуг. Київ: Центр учбов. л-ри, 2012. 428 с.
12. Прудко А. Становлення та розвиток ринку ф'ючерсних контрактів у світовій практиці та в Україні. *Наукові записки*. 2006. Т. 53. С. 93–96.
13. Підсумки торгів на ПАТ «Українська біржа» за 2017 р. URL : <http://www.ux.ua/a8801/?nt=304>.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2018.

Melnyk T., Generalov O. Futures contract: minimizing tool of currency risks for foreign economic activity.

Background.. One of the financial risks inherent in foreign economic activity is currency risk, which arises as a result of exchange rate fluctuations. For Ukraine, which is characterized by excessive openness and permanent devaluation of the hryvnia to the US dollar and the euro, the problem of currency risk minimization becomes particularly relevant.

Analysis of recent researches and publications. The problem of managing currency risks at domestic enterprises - subjects of foreign economic activity are studied by Ukrainian researchers, because the Association Agreement between Ukraine and the EU promotes the growth of export-import operations, which leads to an increase in settlements in foreign currency. However, the issue of achieving positive effects of currency risk management in terms of strengthening the processes of European integration using futures contracts is not sufficiently highlighted.

The **aim** of the article is the analysis of the influence of fundamental factors on the dynamics of the exchange rate and the identification of problems and prospects for the development of derivative financial tools as a means of minimizing currency risks.

Materials and methods. The works of domestic and foreign scientists, statistics of the State Customs Service of Ukraine, and the National Bank of Ukraine are used. Methods of system generalization, qualitative and quantitative analysis, comparison, grouping are applied.

Results. The source of currency risk is the uncertainty of the exchange rate, which leads to currency losses due to changes in the exchange rate of foreign currency in relation to the national in the implementation of foreign trade operations. World currency exchange risk management uses derivative financial instruments, both non-exchange, and exchange-forward and futures contracts. The development of the derivative tools market in Ukraine is low and characterized by a declining trend. The problems that impede the use of futures in the Ukrainian market are identified – the imperfection of the regulatory framework, the divergence in terminology, the lack of common approaches to the regulation of the stock exchanges, and the non-compliance of Ukrainian legislation with the legislation of the European Union. To resolve them, it is proposed to make changes to the basic normative acts of Ukraine in order to create the legal field and settlement of relations associated with derivative financial tools, in particular futures contracts.

Conclusion. Expansion of international cooperation of Ukraine, growth of export-import operations in the terms of foreign trade liberalization and transition to a flexible exchange rate formation increase the probability of occurrence of various risks in foreign economic activity, which actualizes problems of development and use of currency futures to minimize them. For the effective use of currency futures by enterprises – entities of foreign economic activity it is necessary to create a coherent legal and regulatory framework for the issuance, circulation and redemption of securities with clear terminology and the definition of guarantees for the implementation of futures contracts, taking into account the provisions of the legislation of the European Union.

Keywords: currency risk, exchange rate, financial expenses, forecasting methods, futures operations, forward contract.

REFERENCES

1. Verbic'ka, I. I. (2013). Ryzhkyk – menedzhment yak suchasna systema upravlinnja ryzhkykamy pidprijemnych struktur [Risk – management as a modern risk management system for business structures]. *Stalyj rozvytok ekonomiky – Sustainable development of the economy*, 5, 287 [in Ukrainian].
2. Sviders'ka, A. V. (2016). Upravlinnja ryzhkykamy zovnishn'oekonomichnoi' dijal'nosti pidprijemstva [Risks management of enterprise foreign economic activity]. *Candidate's thesis*. Hmel'nyc'kyj [in Ukrainian].
3. Mazaraki, A. A., Mel'nyk, T. M., & Generalov, O.V. (2018). *Upravlinnja ryzhkykamy v zovnishn'oekonomichnij dijal'nosti* [Risk management in foreign economic activity]. Kyi'v: Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t [in Ukrainian].
4. Kolodzijev O. M., & Kocjuba O. V. (2016). Analiz perspektyv rozvytku rynku deryvatyviv v Ukrai'ni [Analysis of prospects of the derivatives market development in Ukraine]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, 1, 242-248 [in Ukrainian].
5. Pahnenko, O. M., Glyboka, N. A., & Chernenko, Je. O. (2017). Valjutni deryvatyvy jak instrumenty hedzhuvannja valjutnyh ryzhkykiv v Ukrai'ni [Currency derivatives as tools for hedging currency risks in Ukraine]. *Groschi, finansy i kredyt – Money, finance and credit*, 10, 62-68 [in Ukrainian].
6. Ksendzuk, V. V. (2016). Metody Upravlinnja valjutnyh ryzhkykamy u zovnishnij torgivli [Methods of managing currency risks in foreign trade]. *Visnyk Zhytomyr's'kogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu – Bulletin of Zhytomyr State Technological University*, 1, 142-150 [in Ukrainian].
7. Hughes, S., & Redhead, K. (1988). *Financial Risk Management*. Gower: Gower Publishing Ltd, 257 p. [in English].
8. Nacional'nyj bank Ukrai'ny: oficijnyj sajт [National Bank of Ukraine: official site]. *bank.gov.ua*. Retrieved from <https://bank.gov.ua> [in Ukrainian].
9. Vitlins'kyj, V. V. (2008). Ryzhkykologija v zovnishn'oekonomichnij dijal'nosti [Risk in foreign economic activity]. Kyi'v: Centr navch. l-ry [in Ukrainian].
10. Antonov, S., & Shyshkov, S. (2009). Organizacija obigu valjutnyh deryvatyviv v Ukrai'ni: pytannja teorii' i praktyky [Organization of the circulation of currency derivatives in Ukraine: issues of theory and practice]. *Rynok cinnyh paperiv Ukrai'ny – Securities Market of Ukraine*, 5-6, 37-56 [in Ukrainian].
11. Sych, Je. M., Il'chuk, V. P., & Gavrylenko, N. I. (2012). *Rynok finansovyh poslug* [Financial services market]. Kyi'v: Centr navch. l-ry [in Ukrainian].
12. Prudko, A. (2006). Stanovlennja ta rozvytok rynku f'juchersnyh kontraktiv u svitovij praktyci ta v Ukrai'ni [Formation and development of futures contracts market in world practice and in Ukraine]. *Naukovi zapysky – Scientific notes*. (Vol. 53), (pp. 93-96) [in Ukrainian].
13. Pidsumky torgiv na PAT «Ukrai'ns'ka birzha» za 2017 r. [Bidding results of the Public Joint Stock Company «Ukrainian Exchange» for 2017]. Retrieved from <http://www.ux.ua/a8801/?nt=304> [in Ukrainian].